УДК 658.3: 351/354

https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-2(8)-382-392

Ящук Сергій Миколайович доктор педагогічних наук, професор, декан факультету фізичного виховання, професор кафедри професійної освіти та технологій за профілями, Уманський державний педагогічний університету імені Павла Тичини, вул. Садова, 28, м. Умань, https://orcid.org/0000-0002-8309-5898

Маслюк Руслан Вадимович кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри теорії та методики спорту, Уманський державний педагогічний університету імені Павла Тичини, вул. Садова, 28, м. Умань, https://orcid.org/ 0000-0002-7954-577X

Пензай Сергій Анатолійович кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент кафедри теорії та методики спорту, Уманський державний педагогічний університету імені Павла Тичини, вул. Садова, 28, м. Умань, https://orcid.org/ 0000-0003-3396-6728

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ДО КОМАНДНОЇ ВЗАЄМОДІЇ НА УРОКАХ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Анотація. У статті розглянуто підходи та концепції науковців, щодо формування готовності до командної взаємодії на уроках фізичної культури.

Зазначено, що перемагають завжди команди, які є згуртованими та мають чітку стратегію. Продуктивною і ефективною є та команда, діяльність якої є добре налагодженою, де кожен розраховує на підтримку і допомого іншого, де кожен знає свої можливості, розуміє свої завдання та працює над їхньою реалізацією в гармонії з командою.

Успішно виконувати роботу в команді – це не брати всю гру на себе, а працювати в синергії з колективом. Сила команди полягає у правильному поєднанні навичок, перспектив і підходів до вирішення поставлених завдань. Кожен займається тим, що вміє робити найкраще, а недоліки навичок компенсуються колегіальними зусиллями. Командний дух завжди підвищує мотивацію та несе колективну відповідальність вразі поразки. Команда – це середовище в якому всі вчаться один в одного, а набуті знання використовують в інтересах перемоги та допомоги.

Обґрунтовано, що командна робота – це не якась супер ідилія, яка панує в колективі, це важка праця, постійні дискусії, з приводу того як працювати

краще та злагоджено. Якщо всі учасники мислять однаково, думають як один, швидко знаходять компроміс, підтримують нейтралітет і з усім завжди погоджуються, то це колектив, у якому всі, крім одного, зайві. А вміння працювати в команді – це вміння завжди залишатися конструктивним, дискутувати, але не доводити до руйнівного конфлікту, разом шукати сильні рішення, проявляти повагу до інших і викликати повагу до себе.

Визначено, що командна взаємодія повинна проявлятися в ініціативності, активності, емпатійності. Члени колективу повинні бути тактовними, але наполегливими. Потрібно залишатися вірним своїм думка, але при цьому завжди проявляти повагу до інших.

Ключові слова: особистість, команда, командотворення, командна взаємодія.

Yashchuk Serhii Mykolaiovych Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Dean of the Faculty of Physical Education, Professor of the Department of Vocational Education and Technologies by Profiles, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University, Sadova St., 28, Uman, https://orcid.org/0000-0002-8309-5898

Masliuk Ruslan Vadymovych Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Head of the Department of Sport Theory and Methodology, Uman State Pedagogical University named after Pavlo Tychyna, St. Sadova, 28, Uman, https://orcid.org/0000-0002-7954-577X

Penzai Serhii Anatoliiovych Candidate of Sciences in Physical Education and Sports, Associate Professor of the Department of Theory and Methodology of Sports, Uman State Pedagogical University named after Pavlo Tychyna, St. Sadova, 28, Uman, https://orcid.org/0000-0003-3396-6728

FORMATION OF READINESS FOR TEAMWORK IN PHYSICAL EDUCATION LESSONS

Abstract. The article discusses the approaches and concepts of scientists to forming readiness for teamwork in physical education lessons.

It is noted that teams that are cohesive and have a clear strategy always win. A team whose activities are well-established, where everyone counts on the support and help of the other, where everyone knows their capabilities, understands their tasks and works on their implementation in harmony with the team, is productive and effective.

Successful teamwork means not taking the whole game upon yourself, but working in synergy with the team. The strength of a team lies in the right

combination of skills, perspectives and approaches to solving tasks. Everyone does what they can do best, and skill deficiencies are compensated for by collective efforts. Team spirit always boosts motivation and makes everyone collectively responsible in the face of defeat. A team is an environment where everyone learns from each other and uses the knowledge gained to win and help.

It is proved that teamwork is not some kind of super idyll that reigns in the team, it is hard work, constant discussions on how to work better and more harmoniously. If all participants think alike, think as one, quickly find a compromise, maintain neutrality, and always agree with everything, then this is a team in which all but one is superfluous. And the ability to work in a team is the ability to always remain constructive, to discuss but not to bring it to a destructive conflict, to look for strong solutions together, to show respect for others and to inspire respect for oneself.

It is determined that team interaction should be manifested in initiative, activity, and empathy. Team members should be tactful but persistent. You need to remain true to your opinions, but always show respect for others.

Keywords: personality, team, team building, team interaction.

Постановка проблеми. В останнє десятиліття в освіті України з’явилася нова парадигма, яка орієнтується перш за все на людину, її здоров’я, цінності. Відбувається стрімка демократизація освітнього процесу. В Концепції Нової української школи зазначено основні напрямки освіти з фізичної культури та чітко визначено результати, яких учні повинні досягти. До основних напрямків відносять:

- постійність та регулярність занять фізичною культурою;
- володіння руховими вміннями та навичками з фізичної культури та вміти їх застосовувати у повсякденному житті;
- обрання, створення і застосування фізкультурно-оздоровчих програм, які створені на основі особистісного підходу, задля вдосконалення фізичного здоров’я;
- формування здатності до самооцінювання свого фізичного стану;
- дотримання правил та чесності під час гри, вміти боротися, вигравати та програвати;
- розуміти, що заняття фізичними вправами та спортом поліпшує здоров’я, загартовує характер, розвиває соціальну взаємодію;
- формуються та розвиваються навички командної взаємодії під час спільної діяльності.

Найголовнішим завданням на сьогоднішній день є формування готовності до командної взаємодії на уроках фізичної культури. Адже якщо дитина вміє працювати в команді, правильно комунікувати з іншими

гравцями, то не тільки вона, але і вся команда зможе перемогти та досягти успіху.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукових надбань показав, що проблемою освітніх інноваційних підходів, інноваційного розвитку різних освітніх систем та педагогічних процесів, впровадження сучасних педагогічних ідей та технологій, а також аспектів новітніх педагогічних технологій та систем займалися зарубіжні та вітчизняні вчені, а саме: К. Ангеловські, В. Бабич, В. Безпалько, І. Бех, Ю. Бойчук, Л. Ващенко, С. Гончаренко, Л. Даниленко, В. Ільченко, М. Кларін, Н. Кузьміна, В. Паламарчук, І. Підласий, Л. Подимова, О Попова, О. Пєхота, О. Пометун, І. Прокопенко, В. Пристинський, К. Роджерс, О. Савченко, О. Сухомлинська, В. Химець, Н. Юсуфбекова, М. Ярмаченко.

Проблематика командної взаємодії в спортивній сфері є досить досліджуваною. В межах командотворення досліджується вплив психологічного клімату та взаємовідносин в колективі на успіх у спортивних змаганнях, також увага приділяється проблематиці керівництва та лідерства на уроках фізичної культури. Дослідженням цих питань присвячено роботи наступних вчених: Г.В. Ложкіна, Ю.О. Коломєйцева, Р.Л. Кричевского, В.І. Румянцева, В.Ф. Сопова, Ю.Л. Ханіна та інших).

Метою нашої статті є виявлення основних особливостей та способів з допомогою яких можна сформувати та розвинути готовність до командної взаємодії на уроках фізичної культури.

Виклад основного матеріалу. Досліджуючи проблематику формування готовності до командної взаємодії на уроках фізичної культури потрібно приділити увагу визначенню поняттю «особистість». Адже перш за все під час навчання ми у здобувачів освіти формуємо та розвиваємо особистісні якості, які безпосередньо впливають на якісні характеристики, а саме характер, комунікативні якості, здібності працювати в команді.

В науковій літературі зазначено, що одним із головних завдань фізичного виховання є процес розвитку та становлення людської особистості.

На думку С. Рубінштейна, особистість – це взаємопов'язана сукупність внутрішніх умов, через які відтворюються всі зовнішні діяння людини. На його думку особистість проявляється і формується у взаємодії з навколишнім світом, тобто у діяльності [1].

Не менш цікавим є погляд О. Леонтьєва, який досліджував і визначав особистість як відносно пізній продукт онтогенетичного розвитку людини. Психологічними ознаками особистості на його думку є темперамент, потреби і захоплення, емоційні переживання й інтереси, звички та навички, моральні риси характеру [1].

Л. Виготський, засвідчував, що основою особистості є самосвідомість людини, що формується в перехідний період підліткового віку. У цей період

поведінка стає поведінкою для себе, людина усвідомлює себе як певну цілісність [1].

О. Бартків у своїх дослідження особистості, прийшов висновку, що особистість – це людина, яка досягла такого рівня соціального розвитку й самосвідомості, який дозволяє їй знаходити й обирати серед цінностей культури особистісні сенси життя, самостійно виконувати відповідну перетворювальну діяльність, свідомо та відповідально здійснювати саморегуляцію діяльності й поведінки [1].

На основі аналізу наукових поглядів, ми дійшли висновку, що особистість – це сформовані та стійкі риси характеру, які є значимими для соціуму, при цьому вони мають індивідуальний характер та проявляються при взаємодії з соціальними групами.

Ретельний аналіз наукових підходів та різних документів дозволив нам виявити, що під час навчання процес становлення особистості проходить по декількох напрямках, які є взаємопов’язаними та залежать один від одного. Розумове виховання, яке спрямоване на розвиток у людини пізнавальних мотивів, культури мислення, раціональної організації навчальної праці. Трудове виховання – сприяє свідомому та творчому ставленню до праці як життєвої потреби та вищої цінності людини і суспільства. Моральне виховання формує у людини моральні поняття, судження, почуття і переконання, навички і звички, що відповідають суспільним нормам. В його основі лежать цінності, сформовані в процесі історичного розвитку суспільства – справедливість, чесність, порядність, гуманізм, толерантність, відповідальність. Естетичне виховання, яке розвиває художньо-естетичну освіченість людини та формує уміння творити прекрасне у повсякденному житті. Завдяки йому формуються естетичні уявлення, погляди, смаки, почуття, засновані на кращих надбаннях цивілізації, крім того, естетичне виховання є важливою умовою розвитку багатьох психічних якостей. Фізичне виховання спрямоване на зміцнення здоров'я, підвищення працездатності, виховання наполегливості, дисциплінованості, відповідальності, досягнення гармонії духовного та тілесного у людини [2].

Важливу роль у процесі розвитку особистості відіграє система шкільної фізичного виховання, основна функція якої пов’язана з забезпеченням необхідного рівня фізичного здоров’я дітей і молоді та формування у них особистісної фізичної культури, а також формування у них навичок до командної взаємодії.

Нам дуже імпонує думка науковців М. Віленського та Г. Соловйова, які вважають, що фізична культура особистості – це соціально детермінована область загальної культури особистості, що являє собою якісний системний, динамічний стан, який характеризується певним рівнем спеціальної

освіченості, фізичної досконалості, мотиваційно-ціннісних орієнтацій і соціально-духовних цінностей, набутих в результаті виховання і інтегрованих в фізкультурно-спортивній діяльності, культурі і способу життя. З допомогою своїх досліджень у структурі фізичної культури особистості дослідники виділили чотири основні напрямки. Перший – це поділ понять «індивід» і «особистість». Другий – діяльність, що становить динамічну систему взаємодії суб'єкта з навколишнім світом. Третій – мотиваційна складова особистості. Четвертий – сукупна характеристика структури особистості.

Говорячи про командну взаємодію, ми маємо на увазі певний колектив, який при правильній взаємодії досягає певних результатів. З такого визначення особливо актуальним є процес командотворення, що представляє собою систему певних заходів, які проводяться задля формування і розвитку соціальних груп до рівня команди.

Головною сутністю команди є ефективне розв'язання задач, щонайменше тих, задля яких вона створена і якими визначається час її існування. Отже, для того, щоб зватись командою, мало заприсягтися у спільній меті та стати під одне знамено. Командне середовище вирізняється з-поміж інших ще й своєю стійкістю, яка можлива лише за умов, які сприяють реалізації професійних потенцій та особистісному зростанню. Саме в такому середовищі виникає та зростає командний ефект, який ще зветься синергетичним (від давньогрецького «συν» – спільність, єднання, та «εργον» – діяльність, дія), або «скоординована позитивна синергія». Йдеться про те, що в командній діяльності результат спільних зусиль значно вищий, ніж сума індивідуальних [4].

Вчені дійшли висновку, що існує два підходи до формування командної взаємодії: діяльніснотворчий та взаємотворчий. Діяльніснотворчий орієнтується на оптимізацію процесу командної праці, а взаємотворчий – фокусується на налагодженні та розбудові конструктивних взаємин між членами команди. Звісно, командотворення неможливе поза контекстом тієї діяльності, яка об'єднує групу, і для зростання продуктивності якої, власне, і створюється команда, однак не може зводитись лише до перетворень у ній. Ефект командної праці, як значно вища ефективність спільних зусиль, у порівнянні з сумою індивідуальних – є феноменом, виникненню та зростанню якого сприяє ціла низка умов, насамперед пов'язаних із специфікою взаємин в командах [4].

Л.М. Карамушка та О.А. Філь у своїх дослідженнях описали три диференційних параметри. Перший – цілі діяльності, які є спільними для команди та приймаються кожним із її членів на мотиваційному рівні. Другий – взаємодія в ході досягнення цілей, яка в команді базується на принципах партнерства та можливостях особистісного і професійного

зростання. Третій – рольова структура, яка у команді задається зсередини, є гармонійною, і в який керівник є реальним лідером [5].

Дещо пізніше науковці дослідили, що існує третій підхід, який активно застосовується для формування командної взаємодії. В ньому враховуються взаємини, індивідуальні особливості кожного з учасників команди і зміст того, для чого була створена команда. Найвідоміша з таких моделей, темоцентрована інтеракція Р. Кона. В її основі –трикутник, вписаний у коло, що символізує збалансованість рівноважливих для команди речей: Я (персоналії), Ми (взаємини) і Тема (предмет роботи). На основі цієї схеми розробляються цікаві дискусійно-тренінгові технології розбудови команд через врівноваження особистих потреб, прагнення спілкуватись та через власне діяльність [6].

Концептуально близькими є популярна у командній взаємодії концепція діяльнісно-центрованого лідерства Дж. Адайра [7], параметрична теорія колективу Л.І. Уманського та програмно-рольовий підхід до керівництва науковим колективом М.Г. Ярошевського. У кожній з цих теорій розглядається три площини в яких відбувається формування і розвитку команд, без роботи в яких командна взаємодія неможлива. Це завжди задача, над якою працює команда, її діяльність, стосунки між учасниками та індивідуальність кожного з них.

На нашу думку велику роль на уроках фізичної культури відіграє особистість викладача. Адже саме вчитель як особистість, яка володіє новітніми методами та техніками здатний сприяти розвитку у здобувачів готовності до командної взаємодії. Вважаємо, що справжній сучасний вчитель, який займається створенням та розвитком командного духу у дітей на уроках фізичної культури повинен мати розвинені психологічні здібності та вміння, а саме:

- дидактичні – зрозуміло подавати матеріал та викликати в учнів інтерес до навчального предмету, розвивати їх самостійність та активність);
- академічні – постійно підвищувати свій професійний рівень та психологічні знання;
- перецептивні – розуміти психічний стан учнів та вміти спостерігати за ними;
- мовні – вміти чітко і зрозуміло доносити інформацію до учнів, а також зацікавлювати їх;
- організаторські - уміння організувати учнів, формувати їх колектив, надихати школярів на вирішення навчальних завдань;
- авторитарні – здатність безпосередньо емоційно-вольовим впливом на учнів добиватися у них авторитету;
- комунікативні – здібність до спілкування з учнями, уміння знайти до них правильний підхід, встановити з ними взаємини, доцільні для здійснення педагогічної діяльності;

- педагогічна уява – здатність передбачати наслідки педагогічної діяльності: прогнозувати розвиток тих або інших якостей у вихованців, передбачаючи, якими вони виростуть;
- атенційні здібності – допомагають розподіляти свою увагу між кількома видами діяльності одночасно [8].

Ми переконані, що на формування готовності до командної взаємодії на уроках фізичної культури безперечно впливає авторитет вчителя, адже вчитель, який користується авторитетом і повагою серед учнів має значний вплив на формування командної взаємодії.

Дослідник Е. П. Ільїн визначив ряд вимог до авторитету вчителя фізичної культури:

1. Авторитет професіонала – залежить від знань і вмінь в області фізичної культури і спорту. Дуже важливий також статус вчителя як спортсмена у минулому.

2. Авторитет віку – визначається тим, що вчитель для школярів завжди повинен залишатися старшим товаришем, людиною з великим досвідом.

3. Авторитет посади – (статус вчителя як педагога) допов-нюється психолого-педагогічними знаннями і вміннями вчителя.

4. Етичний авторитет – (авторитет учителя як особистості) створюється, по-перше, поведінкою, відповідною образу педагога, вчителя, по-друге, внутрішньою відповідністю професії вчителя особистим характеристикам свого «Я».

5. Авторитет дружби – може виникнути у тому випадку, коли вчитель дозволяє учням звертатися до себе як до помічника, ділового партнера. Важливо, щоб взаємини вчителя з учнями не перейшли в «панібратство», тому між ними повинна дотримуватися певна дистанція.

6. Авторитет поступливості (доброта) – виражається в тому, що, наприклад, учитель на уроці грає з учнями в баскетбол замість того, щоб вивчати програмний матеріал. Цей авторитет хороший до певних меж, але в цілому його слід рахувати негативним, не відповідним основним вимогам і принципам сучасного підходу до організації навчання (особисто-діяльний підхід), так само як і ряд нижченаведених видів авторитету вчителя.

7. Авторитет тиску – заснований на тому, що учні бояться вчителя. Як правило, вчитель, схильний таким чином завоювати авторитет, уважає, що виховання зводиться до простої слухняності.

8. Авторитет чванства – зазвичай заснований на хвастощах вчителя, що підкреслює свої достоїнства і заслуги у минулому, коли він був спортсменом. Правда, в молодших і середніх класах спортивні успіхи вчителя фізичної культури роблять вплив на формування авторитету, але тільки на початкових етапах спільної діяльності, що потім веде роль у створенні авторитету і переходить до професійних та особистих якостей педагога.

9. Авторитет резонерства – характерна поведінка вчителя, який постійно повчає учнів, причому навіть у тих питаннях, де він некомпетентний.

10. Авторитет педантизму – будується на беззаперечному дотриманні правил, норм, порядку. В даному випадку вчитель керується бюрократичними принципами [9].

Отже, всі ці компоненти утворюють єдиний авторитет учителя в якому може переважати той або інший тип авторитету.

Для того, щоб сформувати готовність дітей до командної взаємодії на уроках фізичної культури вважаємо, що викладач повинен правильно організовувати роботу в команді, особливу увагу звертати на проблемні ситуації, мінімізувати негативні аспекти, адаптуючи свій підхід до визначення завдань для команд та їх оцінювання.

Ще одним важливим компонентом успішної організації команди є розуміння моделі команди, яка буде найбільш ефективною в конкретній ситуації з метою доцільного планування та чіткого окреслення очікуваних результатів. У світовій практиці визначають 5 основних моделей команд: традиційну модель, модель командного духу, передову модель, цільову модель та кібермодель (віртуальну модель) [10]. Розглядаючи учнів на уроці фізичної культури як команду, в якій на початкових етапах викладач виконує роль лідера, найбільш доцільною вбачається поступова трансформація команди з традиційної моделі через модель командного духу до передової моделі, водночас при створенні тимчасових команд всередині підгрупи для виконання певних завдань ефективною є цільова модель.

Висновки. Таким чином, команда і командні методи роботи є сучасним інструментом, які дозволяють вчителям з фізичної культури ефективно виконувати свою місію і досягати поставлених цілей. Попри це потрібно пам’ятати, що формування готовності до командної взаємодії на уроках з фізичної культури – це тяжка щоденна праця і великі зусилля, як зі сторони лідера (вчителя чи тренера), так і зі сторони членів колективу. Саме тому не потрібно зупиняться лише на моменті досягнення цілі –створення ефективної команди, а шукати нові інструменти підвищення ефективності командної взаємодії, посилення відчуття згуртованості і розвитку команди. Подальші напрямки наших досліджень вбачаємо в розробці моделі з допомогою якої можливо сформувати та розвинути готовність до командної взаємодії на уроках фізичної культури.

Література:

1. Максименко С. Д. Загальна психологія: навч. посіб. 3-є вид., перероб. та доп. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 272 с.

2. Сутула В.О., Власов Г.В., Булгаков О.І. Сучасні педагогічні технології в системі фізичного виховання школярів. Харків, 2013. 117 с.

3. Виленский М. Я. Основные сущносные характеристики педагогической технологии формирования физической культуры личности. *Физическая культура: воспитание, образование, тренировка.* 2001, № 3. С. 1–7.

4. Горбунова В. В. Психологія командотворення: Ціннісно-рольовий підхід до формування та розвитку команд: монографія. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. 380 с.

5. Карамушка Л. М. Психологічний аналіз особливостей діяльності конкурентоздатної управлінської команди освітньої організації. *Актуальні проблеми психології. Том 1: Організаційна психологія. Економічна психологія. Соціальна психологія: Зб. наукових праць Ін-ту психології ім. Г. С. Костюка АПН України.* Київ: Міленіум, 2005. Част. 16. С. 28-42.

6. Cohn, R. Von der Psychoanalyse zur themenzentrierten Interaktion: Von der Behandlung einzelner zu einer Pädagogik für alle. Stuttgart: Klett-Cotta, 1991. 248 s.

7. Adair J. The concise Adair on teambuilding and motivation. London: Thorogood, 2004. 144 p.

8. Іваній І. В. Психологія фізичного виховання та спорту: навчально-методичний посібник. Суми: ФОП Цьома С.П., 2016. 204 с.

9. Корольчук М. С. Психологічне забезпечення психічного і фізичного здоров'я: навчальний посібник. Київ: Фірма Інкос, 2002. 272 с.

10. Team Models – different types of teams. URL: http://www.managementstudyguide.com/team-models.htm

References:

1. Maksymenko S. D. (2008). Zahalna psykholohiia[General psychology]: navch.posib. 3-ye vyd., pererob. ta dop. Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury [in Ukrainian].

2. Sutula V.O., Vlasov H.V., Bulhakov O.I. (2013). Suchasni pedahohichni tekhnolohii v systemi fizychnoho vykhovannia shkoliariv [Modern pedagogical technologies in the system of physical education of schoolchildren]. Kharkiv [in Ukrainian].

3. Vilenskiy M. Ya. (2001). Osnovnyye sushchnosnyye kharakteristiki pedagogicheskoy tekhnologii formirovaniya fizicheskoy kultury lichnosti [The main essential characteristics of pedagogical technology of formation of physical culture of the individual]. *Fizicheskaya kultura: vospitaniye, obrazovaniye, trenirovka – Physical culture: education, education, training,* 3, 1–7 [in Russian].

4. Horbunova V. V. (2014). Psykholohiia komandotvorennia: Tsinnisno-rolovyi pidkhid do formuvannia ta rozvytku komand [Psychology of team building: A value-role approach to the formation and development of teams]: monohrafiia. Zhytomyr: Vyd-vo ZhDU im. I. Franka [in Ukrainian].

5.Karamushka L. M. (2005). Psykholohichnyi analiz osoblyvostei diialnosti konkurentozdatnoi upravlinskoi komandy osvitnoi orhanizatsii [Psychological Analysis of the Peculiarities of the Activity of a Competitive Management Team of an Educational Organization]. *Aktualni problemy psykholohii. Tom 1: Orhanizatsiina psykholohiia. Ekonomichna psykholohiia. Sotsialna psykholohiia: Zb. naukovykh prats In-tu psykholohii im. H. S. Kostiuka APN Ukrainy – Actual problems of psychology. Volume 1: Organizational psychology. Economic psychology. Social Psychology: Collection of scientific works of the H.S. Kostiuk Institute of Psychology of the Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine.* . Kyiv: Milenium. Chast. 16, 28-42 [in Ukrainian].

6. Cohn, R. Von der (1991). Psychoanalyse zur themenzentrierten Interaktion: Von der Behandlung einzelner zu einer Pädagogik für alle. Stuttgart: Klett-Cotta.

7. Adair J. (2004). The concise Adair on teambuilding and motivation. London: Thorogood.
8. Ivanii I. V. (2016). Psykholohiia fizychnoho vykhovannia ta sportu [Psychology of physical education and sports]: navchalno-metodychnyi posibnyk. Sumy: FOP Tsoma S.P. [in Ukrainian].
9. Korolchuk M. S. (2002). Psykholohichne zabezpechennia psykhichnoho i fizychnoho zdorovia [Psychological support for mental and physical health]: navchalnyi posibnyk. Kyiv: Firma Inkos [in Ukrainian].
10. Team Models – different types of teams. URL: http://www.managementstudyguide.com/team-models.htm